

NGÀNH QUÂN Y QUÂN ĐỘI NHÂN DÂN VIỆT NAM TRONG CÁC HOẠT ĐỘNG ĐỐI NGOẠI QUỐC PHÒNG GÓP PHẦN BẢO VỆ TỔ QUỐC TỪ SỚM, TỪ XA

TS. ĐINH THANH HÀ
Viện Y học cổ truyền Quân đội

Thẩm định khoa học: TS. CHU TIẾN CƯỜNG

TÓM TẮT: Công tác đối ngoại quốc phòng thời gian qua đã góp phần nâng cao uy tín, vị thế của Quân đội và đất nước ta trên trường quốc tế; đóng góp thiết thực cho hòa bình, hữu nghị, hợp tác trong khu vực và trên thế giới. Qua đó, chủ động góp phần bảo vệ Tổ quốc ta từ sớm, từ xa. Đóng góp vào thành quả này có một phần công sức và trí tuệ của các cán bộ, nhân viên, chiến sĩ ngành Quân y. Một số hoạt động quân y trong đối ngoại quốc phòng nổi bật có thể điểm lại, như tham gia Lực lượng Gìn giữ hòa bình Liên hợp quốc; tiên phong trong các hoạt động phòng, chống đại dịch toàn cầu COVID-19; tham gia hiệu quả các hoạt động giao lưu khám bệnh hữu nghị khu vực biên giới. Trong thời gian tới, ngành Quân y sẽ tiếp tục là lực lượng nòng cốt tham gia các hoạt động đối ngoại quốc phòng, là nhân tố quan trọng góp phần nâng cao vị thế, uy tín Quân đội và đất nước ta trên trường quốc tế, chủ động thực hiện chiến lược bảo vệ Tổ quốc từ sớm, từ xa.

Từ khóa: Quân y Việt Nam, đối ngoại quốc phòng, bảo vệ Tổ quốc từ sớm và từ xa.

ABSTRACT: Defense external affairs recently have contributed to enhancing the prestige, position of the army and our country in the international arena; made practical contributions to peace, friendship, cooperation in the region and the world; thereby actively contributing to our national protection from early on and from afar. Partly contributing to this achievement are efforts and wisdom of officers, employees and soldiers of the Military Medical Force. Some outstanding activities of Military Medical Force in defense external affairs can be reviewed, such as joining the United Nations Peacekeeping Forces; pioneering in the prevention and control of global pandemic COVID-19; effectively participating in the friendly border health examination and border exchange activities. In the coming time, the Military Medical Force will surely continue to be the core force participating in activities of defense external affairs and a key factor enhancing the prestige, position of the army and our country in the international arena; actively implement the strategy of national protection from early on and from afar.

Keywords: Vietnam Military Medical Force, defense external affairs, national protection from early on and from afar.

Chịu trách nhiệm nội dung: TS. Đinh Thanh Hà, Email: thanhhadinh04@gmail.com

Ngày nhận bài: 27/01/2021; mời thẩm định khoa học: 3/2021; chấp nhận đăng: 27/4/2021.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ.

Bảo vệ Tổ quốc từ sớm, từ xa là quan điểm có tính truyền thống, xuyên suốt lịch sử xây dựng và bảo vệ Tổ quốc của dân tộc Việt Nam. Quan điểm này đã được đưa vào văn kiện của Đảng và tiếp tục được làm rõ hơn, sâu sắc hơn tại Đại hội Đại biểu Đảng bộ Quân đội lần thứ XI và Đại hội Đại biểu Đảng Cộng sản Việt Nam lần thứ XIII vừa qua [1], [2]. Đối ngoại quốc phòng là một bộ phận của nền ngoại giao Nhà nước, góp phần quan trọng trong thực hiện nhiệm vụ bảo vệ Tổ quốc, gìn giữ hòa bình, an ninh quốc gia cũng như trong khu vực và trên thế giới [3].

75 năm xây dựng và trưởng thành, ngành Quân y Quân đội Nhân dân Việt Nam đã thực hiện tốt nhiệm vụ bảo vệ, chăm sóc, nâng cao sức khỏe

bộ đội, tham gia bảo vệ, chăm sóc sức khỏe Nhân dân, có nhiều đóng góp to lớn trong suốt chặng đường dựng nước và giữ nước của Đảng và dân tộc Việt Nam [3]. Trong 5 năm gần đây, ngành Quân y Quân đội Nhân dân Việt Nam có nhiều bước phát triển lớn mạnh, đóng góp quan trọng vào công tác đối ngoại quốc phòng. Ngành Quân y đã có nhiều hoạt động hợp tác với quân y các nước trong khu vực và trên trường quốc tế. Đặc biệt, Quân y Việt Nam đã có sự tham gia vào Lực lượng Gìn giữ hòa bình Liên hợp quốc, thực hiện chăm sóc sức khỏe cho quân và dân của các quốc gia nằm trong khuôn khổ Liên hợp quốc giao nhiệm vụ.

Chúng tôi khái quát một số kết quả công tác đối ngoại quốc phòng nói chung và những hoạt động nổi bật của lực lượng Quân y Việt Nam tham gia

hoạt động đối ngoại quốc phòng thời gian qua, góp phần khắc họa thêm dấu ấn đóng góp của những thầy thuốc - chiến sĩ vào sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, tô thắm thêm truyền thống Anh hùng của ngành Quân y Quân đội Nhân dân Việt Nam.

2. MỘT SỐ KẾT QUẢ CÔNG TÁC ĐỐI NGOẠI QUỐC PHÒNG GIAI ĐOẠN 2011-2021.

Giai đoạn 2011-2021, hoạt động đối ngoại quốc phòng song phương và đa phương của Việt Nam rất đa dạng, ngày càng được chú trọng theo phương châm “tích cực, chủ động, chắc chắn, linh hoạt, hiệu quả”. Trong giai đoạn từ 2014-2019, Việt Nam đã cử 169 quân nhân tham gia Lực lượng Gìn giữ hòa bình Liên hợp quốc [4]; tích cực tham gia hoạt động tuần tra chung, hội thao quân sự quốc tế, cứu hộ - cứu nạn, khắc phục hậu quả chiến tranh, đào tạo khoa học quân sự... Về hoạt động kinh tế, chỉ tính riêng trong năm 2017, Tập đoàn Viễn thông Quân đội đã có mặt tại 10 thị trường nước ngoài, doanh thu trong năm đạt gần 1,6 tỉ USD [5]. Bên cạnh đó, trên nhiều diễn đàn quốc phòng, Việt Nam đã đóng góp nhiều sáng kiến hữu ích, được cộng đồng quốc tế ghi nhận và đánh giá cao.

Năm 2020, khi Việt Nam đảm nhiệm cương vị Chủ tịch ASEAN, Bộ Quốc phòng Việt Nam đã tổ chức thành công các hội nghị quân sự - quốc phòng ASEAN, như: Hội nghị Bộ trưởng Quốc phòng các nước ASEAN (ADMM) lần thứ 14; Hội nghị Bộ trưởng Quốc phòng các nước ASEAN mở rộng (ADMM+) lần thứ 7, ra Tuyên bố chung theo thông lệ (sau nhiều năm, kể từ năm 2013, ADMM+ ra được Tuyên bố chung). Điều này có ý nghĩa to lớn, thể hiện sự đoàn kết, thống nhất và quyết tâm của các quốc gia thành viên. Đặc biệt, tại Hội nghị hẹp ADMM, Việt Nam đã kịp thời đề xuất ra Tuyên bố chung về hợp tác ứng phó với dịch bệnh COVID-19, khi Tổ chức Y tế thế giới còn chưa coi COVID-19 là đại dịch toàn cầu. Điều này đã tạo cơ sở để lực lượng quân y các nước ASEAN tổ chức thành công diễn tập trực tuyến xử lý tình huống về phòng, chống dịch COVID-19. Những kết quả này đã đánh dấu sự trưởng thành, khẳng định vai trò dẫn dắt của Việt Nam trên trường quốc tế [6]. Đồng thời, trong thời gian này, Quân y Việt Nam đảm nhiệm cương vị Chủ tịch Ban Giám đốc Trung tâm Quân y ASEAN và đã tổ chức nhiều cuộc họp trực tuyến về hợp tác, trao đổi kinh nghiệm phòng, chống đại dịch COVID-19; tổ chức thành công diễn tập trực tuyến cơ chế phòng, chống dịch COVID-19 với sự tham gia diễn tập của các nước ASEAN và sự tham gia quan sát diễn tập của đại biểu quân y các nước Trung Quốc, Ấn Độ, Nhật Bản, Hoa Kỳ, Úc, Nga, Hàn Quốc, đại diện Tổ chức Y tế thế giới (WHO) cùng tùy viên quân sự một số nước tại Hà Nội.

Đối với các nước láng giềng có chung biên giới trên bộ, hoạt động đối ngoại quốc phòng đã được các lực lượng quân sự và biên phòng địa phương tổ chức rất thiết thực và hiệu quả, góp phần bảo vệ vững chắc an ninh biên giới, tăng cường hợp tác kinh tế, văn hóa, du lịch, kiểm soát dịch bệnh, phòng chống tội phạm... Từ năm 2013 tới nay, với mô hình kết nghĩa cụm dân cư hai bên biên giới và mô hình kết nghĩa “Đồn - Trạm hữu nghị - Cửa khẩu hài hòa”, “Đồn - Trạm hữu nghị - Biên giới bình yên”, đã có 142 cụm dân cư hai bên biên giới tổ chức kết nghĩa, có 180 cặp/265 đồn biên phòng kí kết với lực lượng bảo vệ biên giới nước bạn (trong đó, tuyến biên giới Việt Nam - Lào kết nghĩa 66 cặp; tuyến biên giới Việt Nam - Trung Quốc kết nghĩa 82 cặp; tuyến biên giới Việt Nam - Campuchia kết nghĩa 32 cặp [7]). Điều này đã giúp Việt Nam xây dựng được tuyến biên giới bộ hòa bình, hữu nghị và hợp tác phát triển. Chỉ tính riêng năm 2018, kim ngạch thương mại biên giới Việt Nam - Trung Quốc đạt khoảng 26 tỉ USD [8], Việt Nam - Lào đạt trên 1 tỉ USD [9] và Việt Nam - Campuchia đạt gần 5 tỉ USD [10]. Đối với các nước có chung biên giới trên biển, lực lượng Hải quân Nhân dân Việt Nam cũng làm rất tốt công tác đối ngoại quốc phòng, thường xuyên kết hợp với Hải quân các quốc gia Campuchia, Thái Lan, Trung Quốc tổ chức tuần tra trên biển, nhằm tăng cường hữu nghị, bảo đảm an toàn hàng hải, cứu hộ, cứu nạn, hỗ trợ ngư dân...

Các hoạt động đối ngoại quốc phòng đa dạng trên đã góp phần nâng cao vị thế, sự tin cậy, uy tín của đất nước và Quân đội ta trên trường quốc tế. Qua đó, thực hiện đào tạo nhân lực, bổ sung khí tài, trang bị, hóa giải các vấn đề nóng, phức tạp tại biển Đông. Việc tham gia Lực lượng Gìn giữ hòa bình Liên hợp quốc giúp Quân đội ta nâng cao năng lực và kinh nghiệm cọ xát thực tiễn tại các điểm xung đột vũ trang trong điều kiện quốc tế hóa, thiết thực góp phần bảo đảm cho hòa bình, hữu nghị và phát triển trong khu vực và trên thế giới.

Trong 10 năm vừa qua, công tác đối ngoại quốc phòng đã góp phần quan trọng vào tiến trình hợp tác, hội nhập quốc tế sâu rộng của đất nước, thực hiện thắng lợi sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa.

3. NHỮNG DẤU ẤN CỦA LỰC LƯỢNG QUÂN Y TRONG CÔNG TÁC ĐỐI NGOẠI QUỐC PHÒNG.

- **Tham gia Lực lượng Gìn giữ hòa bình Liên hợp quốc.** Từ năm 2014-2019, đã có 169 quân nhân Việt Nam tham gia hoạt động Gìn giữ hòa bình Liên hợp quốc thì có tới 126 người là cán bộ, nhân viên lực lượng quân y (thuộc 2 Bệnh viện Dã chiến cấp 2 số 1 và Bệnh viện Dã chiến cấp 2 số 2 tại Phái bộ Gìn giữ hòa bình Liên hợp quốc ở Nam Sudan), chiếm 75% lực lượng. Đây cũng là lần đầu

tiên Việt Nam tham gia Gìn giữ hòa bình Liên hợp quốc ở hình thức đơn vị (43 lượt sĩ quan khác đi làm nhiệm vụ trên cương vị cá nhân, như điều phối viên, quan sát viên, sĩ quan liên lạc, sĩ quan tham mưu... [4]). Tháng 3/2021 vừa qua, Bệnh viện Dã chiến cấp 2 số 3 Việt Nam (biên chế 70 đồng chí) đã lên đường làm nhiệm vụ thay cho cán bộ, nhân viên quân y Bệnh viện Dã chiến cấp 2 số 2 rút quân về nước. Các Bệnh viện dã chiến cấp 2 của Việt Nam không chỉ bảo đảm chăm sóc y tế cho các lực lượng Gìn giữ hòa bình Liên hợp quốc tại thực địa, mà còn tích cực tham gia các hoạt động giao lưu văn hóa, thể thao, giúp đỡ người dân địa phương, tạo được hình ảnh tốt đẹp về người chiến sĩ Quân đội Nhân dân Việt Nam trong cộng đồng quốc tế [4]. Đặc biệt, Bệnh viện Dã chiến cấp 2 số 1 đã thu dung, điều trị được trên 2.000 lượt bệnh nhân (chưa có Bệnh viện dã chiến cấp 2 nào trước đó ở Nam Sudan thực hiện được kết quả này; thông thường chỉ ở mức 200 lượt bệnh nhân [4]). Từ những đóng góp trên, Liên hợp quốc đã trao Huy chương Vì sự nghiệp Gìn giữ hòa bình tặng các cán bộ, nhân viên Bệnh viện Dã chiến cấp 2 số 1 Việt Nam và hai lần Liên hợp quốc gửi thư cảm ơn, khen ngợi Bệnh viện [4].

Đối với Bệnh viện Dã chiến cấp 2 số 2, được triển khai tại Bentiu (Nam Sudan) trong thời điểm đại dịch COVID-19 diễn biến hết sức phức tạp, nguy hiểm, gây tử vong cho hàng triệu người trên toàn thế giới, thêm một lần nữa, các chiến sĩ Quân y thể hiện rõ nét bản lĩnh, tinh thần và trí tuệ Việt Nam trong việc ứng phó với hiểm họa của tự nhiên mang tính toàn cầu, vì sự mệnh bảo vệ và chăm sóc sức khỏe con người. Bên cạnh công tác thu dung, điều trị và tư vấn sức khỏe xã hội, Bệnh viện Dã chiến cấp 2 số 2 Việt Nam đã khám và điều trị cho hơn 59 trường hợp nghi nhiễm COVID-19; hỗ trợ và tư vấn về các biện pháp phòng, chống dịch bệnh cho các đơn vị bạn tại khu vực đóng quân [11].

Trưởng Căn cứ tiền phương Bentiu tại Nam Sudan đã nhận xét: “Các bạn đã thực hiện những biện pháp chuyên nghiệp và hiệu quả để ngăn chặn COVID-19 lây lan trong bệnh viện, bảo đảm môi trường an toàn cho các bệnh nhân đang được điều trị. Các nhân viên Liên hợp quốc ở đây ghi nhận những nỗ lực của các y sĩ, bác sĩ Việt Nam. Các bạn đã giúp họ cảm thấy an toàn và thoải mái khi tới Bệnh viện điều trị. Bất chấp những khó khăn do đại dịch, Bệnh viện vẫn duy trì liên tục hoạt động chuyên môn, đáp ứng yêu cầu chăm sóc sức khỏe và mang lại chỗ dựa tinh thần, như cách nói động viên rằng: Đừng lo, có chúng tôi ở đây!” [11].

Bệnh viện Dã chiến cấp 2 số 2 của Việt Nam đã được Cơ quan Y tế Liên hợp quốc tại New York đánh giá là bệnh viện có sự chuẩn bị tốt nhất tại

Phái bộ để ứng phó với đại dịch COVID-19. Bệnh viện đã nhận được nhiều thư khen của Trưởng cơ quan Y tế Liên hợp quốc, Giám đốc Y tế Phái bộ, Trưởng phòng Y tế lực lượng Phái bộ Nam Sudan... Với những đóng góp này, các cán bộ, nhân viên Bệnh viện Dã chiến cấp 2 số 2 Việt Nam xứng đáng được trao tặng Huy chương Vì sự nghiệp Gìn giữ hòa bình Liên hợp quốc [11].

Qua việc triển khai 2 Bệnh viện Dã chiến cấp 2 (số 1 và số 2), Liên Hiệp Quốc đã đánh giá rất cao những đóng góp của lực lượng Quân y Việt Nam trong đội hình lực lượng Gìn giữ hòa bình Liên hợp quốc. Bà Hiroko Hirahara - Trưởng căn cứ Bentiu thuộc Phái bộ Gìn giữ hòa bình Liên hợp quốc tại Nam Sudan nhận xét: “Sự xuất hiện của Bệnh viện Dã chiến cấp 2 của Việt Nam là vô cùng cần thiết và quan trọng. Lực lượng các nước và những nhân viên Liên hợp quốc yên tâm vì đã có một đội ngũ bác sĩ chuyên tâm chăm sóc sức khỏe cho họ, để họ có thể tập trung tối đa cho công việc của mình” [4].

- Tiên phong trong hoạt động phòng, chống đại dịch toàn cầu COVID-19. Quân y Việt Nam đã sớm nghiên cứu thành công KIT test SARS-CoV-2, được WHO chứng nhận, EU cấp phép lưu hành và xuất khẩu sang nhiều nước [12]. Hiện nay, các thầy thuốc quân y đang tiếp tục đẩy mạnh nghiên cứu vaccine phòng COVID-19. Trong nỗ lực hợp tác toàn cầu chống lại đại dịch COVID-19, Quân y Việt Nam đã chia sẻ, hỗ trợ nhiều trang thiết bị, vật tư y tế cho một số nước, như Lào, Campuchia, Trung Quốc, Cuba, Đức, Hàn Quốc... [13]. Điều này thể hiện tinh thần tương thân, tương ái và trách nhiệm quốc tế của dân tộc Việt Nam. Bên cạnh đó, Quân y Việt Nam tổ chức thành công nhiều hội nghị trực tiếp và trực tuyến trao đổi kinh nghiệm phòng, chống dịch bệnh COVID-19 với quân y nhiều nước, như Nga, Ấn Độ, Trung Quốc, Cuba... Lực lượng quân y cũng đang ngày đêm đóng vai trò quan trọng tại các cơ sở cách li tập trung phòng, chống dịch COVID-19 do Quân đội quản lý trên toàn quốc; tích cực, chủ động trong tham gia giám sát, phát hiện mầm bệnh và khống chế lây lan dịch bệnh tại nhiều địa phương...

- Tích cực tham gia các hoạt động đối ngoại quốc phòng với các nước láng giềng chung đường biên giới trên bộ. Năm 2018, lực lượng Quân y Việt Nam đã kết hợp với lực lượng Quân y Trung Quốc tổ chức khám bệnh, tư vấn sức khỏe, cấp thuốc miễn phí giúp 2.415 lượt người dân tại khu vực biên giới của hai nước, vượt 200% số lượng dự kiến [13]. Cũng trong năm 2018 (kỷ niệm 70 năm ngày thành lập Quân đội nhân dân Lào) và năm 2019 (kỷ niệm 70 năm ngày truyền thống Quân tình nguyện và chuyên gia Việt Nam tại Lào), Quân y Việt Nam và Quân y Lào đã tổ chức khám

chữa bệnh, tư vấn sức khỏe, cấp thuốc miễn phí cho 16.096 người dân Lào [13]. Trên tuyến biên giới Việt Nam - Campuchia, Quân y Việt Nam đang giúp bạn xây dựng bệnh xá quân - dân y tại khu vực biên giới... Các hoạt động phối hợp này của lực lượng Quân y đã đóng góp tích cực vào kết quả giao lưu hữu nghị quốc phòng biên giới, xây dựng đường biên giới hòa bình và hợp tác, góp phần làm nên thành công của công tác đối ngoại quốc phòng.

- **Một số kết quả nổi bật khác.** Giai đoạn 2013-2020, Quân y Việt Nam đã mở rộng quan hệ hợp tác với quân y trên 30 nước, trong đó, kí biên bản ghi nhớ hợp tác với 11 nước. Lực lượng Quân y đã có 3.218 lượt cán bộ đi công tác và 1.502 lượt cán bộ đi học tập ở nước ngoài; đã tổ chức đón tiếp 1.836 lượt khách quốc tế [13]. Đồng thời, tích cực tham gia các hoạt động đối ngoại quốc phòng khác, như tham gia diễn đàn Tư lệnh Quân y ASEAN, diễn đàn Trao đổi quân y châu Á - Thái Bình dương thường niên (trao đổi chuyên môn, học thuật, cứu hộ, cứu nạn). Mặt khác, Quân y Việt Nam thường xuyên cử chuyên gia giúp Quân y nước bạn Lào; tích cực hỗ trợ đào tạo nhân lực giúp Lào và Campuchia. Trong giai đoạn 2015-2020, chỉ riêng Bệnh viện Trung ương Quân đội 108 đã đào tạo, bồi dưỡng chuyên môn, kĩ thuật cho 400 lượt bác sĩ, kĩ sư của Lào và Campuchia [13].

Đóng góp vào công tác đối ngoại quốc phòng của ngành Quân y, đội ngũ chuyên ngành y học cổ truyền Quân đội cũng đã chủ động, tích cực tham gia và hoàn thành tốt các nội dung nhiệm vụ, thể hiện được thế mạnh và vai trò chuyên ngành. Có thể kể đến là sự tham gia phiên dịch và trực tiếp khám bệnh trong giao lưu hữu nghị biên giới Việt Nam - Trung Quốc, năm 2018; phiên dịch và tham gia hoạt động diễn tập cứu hộ, cứu nạn với Quân y Trung Quốc, năm 2018; đẩy mạnh hợp tác với Quân y Cuba trong đào tạo nhân lực, nghiên cứu dược liệu, giao lưu học thuật năm 2020; tham gia trao đổi kinh nghiệm phòng, chống COVID-19 với quân y các nước Ấn Độ, Cuba, Nga, Trung Quốc...

Từ những kết quả rất đáng tự hào như trên, ngành Quân y sẽ tiếp tục là một trong những lực lượng nòng cốt, đóng vai trò tích cực trong công tác đối ngoại quốc phòng thời gian tới, thực hiện xuất sắc các hoạt động giao lưu khám chữa bệnh khu vực biên giới; cứu hộ, cứu nạn; phòng chống dịch bệnh; khám chữa bệnh nhân đạo; đào tạo, nghiên cứu khoa học, trao đổi học thuật; tham gia hoạt động gìn giữ hòa bình Liên hợp quốc..., Đồng thời, ngành Quân y sẽ nghiên cứu, tham mưu, đề xuất những hình thức, nội dung mới trong hợp tác, hội nhập quốc tế, như từng bước nâng cấp hoạt

động quân y tham gia Lực lượng Gìn giữ hòa bình Liên hợp quốc ở mức độ phù hợp; tăng cường hợp tác nâng cao hiệu quả sản xuất thương mại KIT test SARS-CoV-2, vaccine phòng COVID-19... khẳng định năng lực và uy tín quốc tế để ngành Quân y tiếp tục là mũi nhọn trong các lĩnh vực hội nhập quốc tế về quốc phòng ngày càng sâu rộng, chất lượng, hiệu quả của Việt Nam, tích cực góp phần nâng cao uy tín, vị thế của Quân đội và đất nước ta trên trường quốc tế, đóng góp thiết thực cho hòa bình, hữu nghị, hợp tác trong khu vực và trên thế giới.

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

1. <https://www.qdnd.vn/chinh-tri/cac-van-de-quan-diem-bao-ve-to-quoc-tu-som-tu-xa-480385>.
2. <https://www.qdnd.vn/doi-ngoai/doi-ngoai-quoc-phong/xay-dung-nen-ngoai-giao-hien-dai-de-bao-ve-to-quoc-tu-som-tu-xa-650620>.
3. Cổng thông tin điện tử Bộ Quốc phòng.
4. <https://vov.vn/chinh-tri/tham-gia-gin-giu-hoa-binh-lhq-o-muc-cao-viet-nam-ngay-cang-chu-dong-1001366.vov>.
5. <https://baodautu.vn/viettel-voi-diem-sang-dau-tu-ra-nuoc-ngoai-d84097.html>.
6. <http://m.tapchiquptd.vn/vi/nhung-chu-truong-cong-tac-lon/hoi-nhap-quoc-te-va-doi-ngoai-quoc-phong-nam-2020-dinh-huong-nam-2021-16578.html>.
7. <https://nhandan.com.vn/chinhtri/tham-tinh-huu-nghi-dac-biet-viet-nam-lao-tiep-theo-va-het-628403>.
8. <http://tapchitaichinh.vn/nghien-cuu-trao-doi/thuong-mai-bien-gioi-viet-trung-xay-dung-dinh-huong-dai-han-308390.html>.
9. <http://baochinhphu.vn/Kinh-te/Thuc-day-thuong-mai-bien-gioi-Viet-NamLao/371654.vgp>.
10. <https://dantocmiennui.vn/kinh-te-thuong-mai-giua-viet-nam-va-campuchia-co-nhieu-tiem-nang-phat-trien/227917.html>.
11. <https://www.qdnd.vn/doi-ngoai/doi-ngoai-quoc-phong/benh-vien-da-chien-viet-nam-tai-ch-nam-sudan-duoc-trao-huy-chuong-vi-su-nghiep-gin-giu-hoa-binh-lien-hop-quoc-649948>.
12. <https://nhandan.com.vn/khoa-hoc/bo-kit-xet-nghiem-COVID-19-cua-viet-nam-duoc-who-chap-thuan-456532/>.
13. Cục Quây y (2021), *Quân y Việt Nam 75 năm xây dựng và trưởng thành (1946-2021)*, Nhà xuất bản Quân đội nhân dân.
14. <https://vnexpress.net/viet-nam-muon-thanh-lap-trung-tam-gin-giu-hoa-binh-khu-vuc-4128510.html>. □